

Cauza C-518/22**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

3 august 2022

Instanța de trimitere:

Bundesarbeitsgericht (Germania)

Data deciziei de trimitere:

24 februarie 2022

Recurentă-reclamantă:

J.M.P.

Intimată-pârâtă:

AP Assistenzprofis GmbH

Obiectul procedurii principale

Cerere de plată a unei despăgubiri ca urmare a discriminării pe motive de vârstă

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Interpretarea articolului 4 alineatul (1), a articolului 6 alineatul (1), a articolului 7 și a articolului 2 alineatul (5) din Directiva 2000/78/CE în lumina articolului 19 din Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități și în lumina prevederilor Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene; articolul 267 TFUE

Întrebarea preliminară

Articolul 4 alineatul (1), articolul 6 alineatul (1), articolul 7 și/sau articolul 2 alineatul (5) din Directiva 2000/78/CE, citite în lumina prevederilor Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) și ale articolului 19 din Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu

dizabilități (denumită în continuare „CNUDPD”), pot fi interpretate în sensul că, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, poate fi justificată o discriminare directă pe motive de vârstă?

Dispozițiile de drept internațional invocate

Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CNUDPD): literele c), h), j) și n) din preambul, precum și articolele 1, 3, 5, 12 și 19

Observația generală nr. 5 (2017) a Comitetului ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități la viață independentă și la integrare în comunitate: secțiunea II punctul 16 litera (a) și secțiunea IV punctul 80

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene: articolele 1, 7, 21 și 26

Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială 05/vol. 6, p. 7): articolele 1, 2, 4, 5, 6 și 7

Dispozițiile naționale invocate

Constituția Republicii Federale Germania: articolele 1 și 2

Legea generală privind egalitatea de tratament (denumită în continuare „AGG”): articolele 1, 3, 5, 7, 8, 10 și 15

Cartea I din Codul securității sociale (denumită în continuare „SGB I”) – Partea generală: articolul 33

Cartea IX din Codul securității sociale (denumită în continuare „SGB IX”) – Reabilitarea și participarea persoanelor cu handicap: articolele 8 și 78

Potrivit AGG, discriminarea angajaților, printre altele, pe motive de vârstă este interzisă. În mod excepțional, un tratament diferențiat poate fi permis atunci când o anumită vârstă constituie o cerință profesională esențială și determinantă ca urmare a naturii activității care trebuie exercitate sau a condițiilor de exercitare a acesteia (articolul 8) sau atunci când tratamentul diferențiat este justificat în mod obiectiv și rezonabil de un obiectiv legitim (articolul 10). În cazul încălcării interdicției de discriminare, angajatorul este obligat să repare prejudiciul care rezultă din aceasta sau, în cazul unui prejudiciu nepatrimonial, să plătească o despăgubire pecuniară adecvată (articolul 15).

În temeiul articolului 8 din SGB IX coroborat cu articolul 33 din SGB I, în cazul prestațiilor pentru persoanele cu handicap, dorințele justificate ale beneficiarilor prestațiilor trebuie respectate în măsura în care acestea sunt rezonabile. În această privință se ține seama, de asemenea, de situația personală, de vârstă, de sex, de familie, precum și de nevoile religioase și filozofice ale beneficiarilor prestațiilor.

Articolul 78 alineatul (1) („Prestații de asistență”) din SGB IX prevede: „Prestațiile de asistență sunt acordate pentru a face față în mod independent și autonom vieții cotidiene, inclusiv pentru organizarea zilei. Acestea includ în special prestații pentru sarcinile generale din viața cotidiană, cum ar fi gestionarea gospodăriei, organizarea relațiilor sociale, planificarea vieții personale, participarea la viața comunitară și culturală, organizarea timpului liber, inclusiv activitățile sportive, precum și asigurarea eficienței serviciilor medicale și a celor prescrise de medici. Acestea includ comunicarea cu mediul în aceste domenii.”

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii

- 1 Pârâta furnizează persoanelor cu handicap, printre altele, prestații de asistență în diferite domenii ale vieții (așa-numita asistență personală). Aceste prestații sunt furnizate în conformitate cu articolul 78 alineatul (1) din SGB IX.
- 2 În luna iulie 2018, pârâta a publicat o ofertă de angajare potrivit căreia A., o studentă în vârstă de 28 ani, căuta asistente de sex feminin pentru toate domeniile vieții cotidiene, „de preferat cu vârsta între 18 și 30 de ani”.
- 3 Reclamanta, născută în luna martie 1968, a candidat la anunțul de angajare și a fost refuzată de pârâtă. După ce și-a invocat fără succes drepturile pe cale extrajudiciară, reclamanta a introdus împotriva pârâtei o acțiune pentru plata unei despăgubiri în temeiul articolului 15 din AGG.

Principalele argumente ale părților din procedura principală

- 4 Reclamanta consideră că, în cadrul procedurii de candidatură, pârâta ar fi discriminat-o pe motive de vârstă, contrar prevederilor AGG, și că, prin urmare, ar trebui să îi plătească o despăgubire în temeiul articolului 15 din AGG. Anunțul de angajare al pârâtei adresat în mod explicit asistentelor cu vârsta „între 18 și 30 de ani” ar crea o prezumție potrivit căreia, în cadrul procedurii de candidatură, reclamanta nu ar fi fost luată în considerare și, prin urmare, ar fi fost discriminată din cauza vârstei sale mai mari. De asemenea, pârâta nu ar fi răsturnat această prezumție. Tratatamentul diferențiat pe motive de vârstă nu ar fi justificat sub niciun aspect în cadrul serviciului de asistență. Acesta nu ar fi permis nici în temeiul dispoziției referitoare la cerințele profesionale speciale (articolul 8 din AGG), nici în temeiul dispoziției care prevede un tratament diferențiat pe motive de vârstă admisibil (articolul 10 din AGG). O anumită vârstă nu ar prezenta relevanță pentru relația de încredere din cadrul serviciului de asistență. Dimpotrivă, într-un caz precum cel din speță, asistența personală oferită de o persoană de vârstă medie

ar putea să prezinte avantaje importante pentru persoana cu handicap ca urmare a experienței mai îndelungate de viață. În cazul unei decizii de selecție nediscriminatorii, reclamanta ar fi trebuit să primească postul. Aceasta ar fi avut experiență și ar fi fost perfect adecvată pentru ocuparea postului oferit.

- 5 Pârâta consideră că un eventual tratament diferențiat pe motive de vârstă ar fi justificat în temeiul articolului 8 din AGG și, respectiv, al articolului 10 din AGG. Activitatea de asistență ar privi o însoțire cotidiană completă, strict personală, care implică, de regulă, o dependență permanentă și totală a beneficiarului asistenței față de asistent și o conviețuire permanentă. În speță, o anumită vârstă ar fi o condiție extrem de personală pentru satisfacerea nevoilor strict personale ale beneficiarei asistenței, A., pentru ca aceasta din urmă să poată participa în mod adecvat la viața socială în calitate de studentă a unei universități.
- 6 În ceea ce privește accesul persoanelor cu handicap la asistența personală, ar trebui – astfel cum prevede articolul 8 din SGB IX – să fie luate în considerare dorințele legitime și nevoile subiective ale respectivei persoane beneficiare de asistență, întrucât aceasta este vizată în mod constant de asistența personală în sfera sa privată și intimă. În acest context, dorința legitimă a persoanei beneficiare de asistență cu privire la o anumită vârstă a asistentului personal ar trebui să fie considerată o cerință profesională esențială și determinantă în sensul articolului 8 din AGG. Numai astfel ar putea fi atins obiectivul prestațiilor de asistență prevăzut la articolul 78 din SGB IX, care ar fi corolarul dreptului la viață privată protejată de constituție. Cerința ar fi, de asemenea, rezonabilă. Un tratament diferențiat pe motive de vârstă ar fi permis în speță și în temeiul articolului 10 din AGG, întrucât acesta ar fi justificat în mod real și rezonabil de un obiectiv legitim, iar mijloacele de atingere a obiectivului asistenței personale ar fi rezonabile și necesare.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 7 Reclamanta este discriminată în mod direct pe motive de vârstă ca urmare a refuzului pârâtei. Anunțul de angajare al pârâtei, prin care se căuta o persoană cu vârsta aproximativă între 18 și 30 de ani justifică prezumția potrivit căreia vârsta reclamantei s-a aflat (de asemenea) la originea refuzului. Pârâta nu a răsturnat această prezumție.
- 8 Problema care se ridică privește modul în care trebuie conciliate drepturile reclamantei cu cele ale unei persoane cu handicap. Potrivit dispozițiilor Directivei 2000/78/CE, precum și potrivit articolului 21 din cartă, reclamanta, aflată în căutarea unui loc de muncă, poate solicita o protecție efectivă împotriva discriminării pe motive de vârstă. Persoanele cu handicap care, precum studenta A. în vârstă de 28 de ani, caută asistență personală, pot solicita, în temeiul articolului 21 din cartă, o protecție efectivă împotriva discriminării pe motive de handicap. În plus, articolul 26 din cartă este aplicabil în favoarea acestora.

- 9 În Germania, în cadrul luării unei decizii privind prestațiile pentru persoanele cu handicap și executarea acestora, trebuie să se respecte dorințele legitime ale beneficiarilor prestațiilor, în măsura în care acestea sunt rezonabile. În acest sens, trebuie să se țină seama, printre altele, de situația personală, de vârsta și de sexul beneficiarilor prestațiilor. În acest cadru, persoana beneficiară a prestațiilor poate decide cu privire la prestator, precum și, în urma consultării acestuia, în legătură cu persoana asistentului sau a asistentei, cu natura, timpul, locul și desfășurarea prestațiilor de asistență.
- 10 Dreptul beneficiarilor prestațiilor de a-și exprima dorințele și de a alege urmărește luarea în considerare a dreptului persoanelor cu handicap de a-și organiza viața într-un mod cât mai independent și autonom și consolidarea responsabilității proprii a persoanelor interesate, precum și a motivației acestora de a participa.
- 11 Întrucât asistența personală privește ansamblul domeniilor de viață și, în mod inevitabil, pătrunde în profunzimea sferei private și intime a persoanei care necesită/beneficiază de asistență – în funcție de circumstanțele fiecărui caz în parte, până la asistența în privința îngrijirii și igienei corporale, inclusiv însoțirea la toaletă și ajutor la îmbrăcare și dezbrăcare, asistentele și asistenții având, de regulă, acces la toate domeniile vieții persoanei în cauză, parțial chiar și la cele care nu sunt de altfel accesibile nici prietenilor apropiați, nici rudelor –, în opinia instanței de trimitere, în vederea garantării demnității umane, este necesar să se respecte și să se acorde o atenție prioritară dorințelor respectivelor persoane cu handicap în ceea ce privește organizarea vieții proprii în cadrul serviciilor de asistență personală. Prin urmare, persoanele cu handicap au nevoie de o libertate extinsă în legătură cu alegerea persoanelor care le însoțesc. La fel ca și persoanele fără handicap, acestea trebuie să aibă posibilitatea de a alege cu cine doresc să își împartă viața. În consecință, potrivit instanței de trimitere, trebuie respectate dorințele persoanelor cu handicap, în cadrul prestațiilor de asistență personală, în ceea ce privește o anumită vârstă și un anumit sex al asistentului, în măsura în care acest lucru este rezonabil de la caz la caz.
- 12 Prin urmare, se pune problema dacă este conform cu prevederile Directivei 2000/78/CE ca, în cadrul procedurii de recrutare a unui asistent personal, persoanele cu handicap să manifeste o preferință legată de vârstă drept criteriu de selecție, deși articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/78/CE interzice orice discriminare directă pe motive de vârstă. În această privință, în vederea interpretării directivei, trebuie să se țină seama de CNUDPD (Hotărârea Curții din 11 septembrie 2019, DW, C-397/18, EU:C:2019:703, punctul 39 și următorul), în special de articolul 19 din CNUDPD potrivit căruia statele părți se asigură că persoanele cu dizabilități au posibilitatea de a-și alege locul de reședință și de a decide unde și cu cine să trăiască, în condiții de egalitate cu ceilalți.
- 13 Este posibil ca diferența de tratament să fie permisă în temeiul **articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE**. Potrivit acestei dispoziții, statele membre pot să prevadă că un tratament diferențiat bazat pe o caracteristică legată de unul dintre motivele prevăzute la articolul 1 din directivă – printre care și

vârsta – nu constituie o discriminare atunci când, având în vedere natura unei activități profesionale sau condițiile de exercitare a acesteia, caracteristica în cauză constituie o cerință profesională esențială și determinantă, astfel încât obiectivul să fie legitim, iar cerința să fie proporțională.

- 14 În această privință, nu s-a stabilit încă dacă dorința exprimată de o persoană cu handicap, în cadrul dreptului său la autodeterminare, ca persoana care oferă asistență personală să aibă o vârstă dezirabilă constituie o caracteristică în sensul acestei dispoziții (în ceea ce privește această noțiune, instanța de trimitere se referă, printre altele, la Hotărârea Curții din 15 iulie 2021, Tartu Vangla, C-795/19, EU:C:2021:606, punctul 32) și dacă o preferință privind vârsta poate constitui o cerință profesională esențială și determinantă. Acest lucru ar putea fi discutabil având în vedere jurisprudența Curții (Hotărârea din 14 martie 2017, Bougnaoui și ADDH, C-188/15, EU:C:2017:204, punctele 39 și 40 și Hotărârea din 17 aprilie 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, punctul 63), potrivit căreia cerința trebuie să fie dictată în mod obiectiv de natura sau de condițiile de exercitare a activității profesionale în discuție și, respectiv, legalitatea unui tratament diferențiat este subordonată existenței verificabile în mod obiectiv a unei legături directe între cerința profesională impusă de angajator și activitatea în cauză. Astfel, dorința specifică în cauză nu poate fi generalizată și, ca atare, nu este dictată în mod obiectiv de natura activității profesionale a asistentului personal sau de condițiile exercitării sale. Dorința respectivă se bazează pe priorități subiective pentru organizarea proprie și independentă a vieții persoanei în cauză. Cu toate acestea, în opinia instanței de trimitere, luarea în considerare a acestui drept la autodeterminare și respectarea sa cu ocazia selecției personalului pentru asistența personală, în măsura în care dorințele sunt rezonabile și adecvate, este indispensabilă.
- 15 În continuare, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, se poate aplica **articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE** potrivit căruia statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare. Un „obiectiv legitim” ar putea consta în luarea în considerare a dreptului persoanelor cu handicap de a-și organiza viața într-un mod cât mai independent și autonom și în consolidarea responsabilității proprii a persoanelor interesate, precum și a motivației acestora de a participa. În plus, se pune întrebarea care sunt cerințele care trebuie respectate, dacă este cazul, în vederea examinării caracterului corespunzător și necesar.
- 16 Instanța de trimitere amintește că, potrivit jurisprudenței Curții, statele membre dispun de o largă marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea unui obiectiv determinat și definirea măsurilor susceptibile de a-i asigura realizarea, dar că aceasta nu poate avea ca efect golirea de conținut a aplicării principiului nediscriminării pe motive de vârstă [a se vedea printre altele Hotărârea din 3 iunie 2021, Ministero della Giustizia [Notari], C-914/19, EU:C:2021:430, punctul 30 și

Hotărârea din 12 octombrie 2010, Ingeniørforeningen i Danmark, C-499/08, EU:C:2010:600, punctul 33).

- 17 Instanța de trimitere arată în continuare că, în temeiul **articolului 7 din Directiva 2000/78/CE**, pentru a se asigura deplina egalitate în viața profesională, principiul egalității de tratament nu împiedică niciun stat membru să mențină sau să adopte măsuri specifice destinate a preveni sau compensa dezavantajele legate de unul din motivele prevăzute la articolul 1. Potrivit dispoziției naționale de transpunere a articolului 7 din Directiva 2000/78/CE, o diferență de tratament poate fi permisă nu numai în ceea ce privește egalitatea în viața profesională, ci și, în general, atunci când se urmărește prevenirea sau compensarea, prin intermediul unor măsuri adecvate și proporționale, a dezavantajelor existente dintr-un anumit motiv. În această privință, este discutabil dacă articolul 7 din Directiva 2000/78/CE, în măsura în care această dispoziție trebuie interpretată în lumina articolului 19 din CNUDPD și a abordării din perspectiva drepturilor omului care stă la baza CNUDPD, precum și în lumina garanțiilor prevăzute la articolele 1, 7, 21 și 26 din cartă, poate prezenta importanță în ceea ce privește justificarea discriminării pe motive de vârstă într-un caz precum cel în discuție în litigiul principal, chiar dacă asistența personală nu urmărește egalitatea în viața profesională. În acest sens, instanța de trimitere face referire la faptul că articolul 5 alineatul (4) din CNUDPD autorizează în mod expres măsurile specifice care sunt necesare pentru a accelera sau obține egalitatea *de facto* a persoanelor cu dizabilități și la Hotărârea Curții din 9 martie 2017, Milkova (C-406/15, EU:C:2017:198, punctul 48 și următoarele).
- 18 În sfârșit, potrivit **articolului 2 alineatul (5) din Directiva 2000/78/CE**, aceasta nu aduce atingere măsurilor prevăzute de legislația națională care, într-o societate democratică, sunt necesare, printre altele, pentru protecția drepturilor și libertăților semenilor. Potrivit jurisprudenței Curții, motivele menționate la articolul 2 alineatul (5) din Directiva 2000/78/CE – precum protecția drepturilor și libertăților semenilor – pot fi considerate posibilități de „justificare” (a se vedea Hotărârea din 22 ianuarie 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, punctul 52). În acest context, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, într-un caz precum cel în discuție în litigiul principal, articolul 2 alineatul (5) din Directiva 2000/78/CE poate justifica discriminarea reclamantei pe motive de vârstă.
- 19 Și în această privință, ar putea avea o incidență faptul că prestațiile de asistență personală trebuie să respecte dreptul persoanelor cu handicap la independență și la autonomie. Având în vedere că o persoană fără handicap de vârsta studentei A. de 28 de ani este, fără îndoială, liberă să decidă în mod autonom cu privire la vârsta persoanelor cu care urmează să își împartă viața de zi cu zi, în opinia instanței de trimitere, numeroase elemente pledează în favoarea faptului că persoanelor cu handicap trebuie să li se garanteze un astfel de drept de a decide liber inclusiv în ceea ce privește asistența personală. Potrivit preambulului CNUDPD, persoanelor cu dizabilități li se garantează dreptul de a beneficia pe deplin de drepturile și libertățile fundamentale ale omului, fără discriminare. În plus, articolul 1 din CNUDPD impune promovarea, protejarea și asigurarea exercitării depline și în

condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități. De asemenea, se impune promovarea respectului pentru demnitatea lor intrinsecă. În acest context, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă un drept de exprimare a dorințelor și de opțiune este inclus din această perspectivă și în ceea ce privește vârsta de ocupare a unui post de asistent personal. Și în acest caz, garanțiile prevăzute la articolele 1, 7, 21 și 26 din cartă ar putea prezenta o importanță deosebită.

DOCUMENT DE LUCRU